

VESNA GAMULIN

REGESTA DOKUMENATA IZ ARHIVA PUBLIC RECORD OFFICE U LONDONU KOJI SU VEZANI UZ BORAVAK MARKA ANTONIJA DE DOMINISA U ENGLESKOJ

U evropskom kulturnom krugu početkom XVII. stoljeća postojala su dva zatvorena kulturno-religiozna sustava, koja su se bazirala doduše na istoj podlozi, ali su bila različita u nekim dosta važnim pretpostavkama. Vatikanški dogmatizam i sjevernoevropski protestantizam odnose se jedan prema drugome kao prema herezi, i u toj borbi za prevlast formiraju se dva globalna teološko-filozofska pitanja tog doba.

Na istočnoj periferiji katoličkog utjecaja, na samoj granici s istočnim religijama, nemirni duh splitskog nadbiskupa Marka Antonija de Dominisa ponovo postavlja isto pitanje: koja je istinska Kristova vjera? Jeka tog pitanja gubi se u skepsi prema nepovredivosti Papinske krunje, zatim u alternativnom opredjeljenju za protestantizam engleskog dvora, a kasnije u odbacivanju jednog i drugog i traženju trećeg puta. Taj treći put, koji je očito morao biti neka sintetička kompilacija oba sustava, zaortana je Dominisovom idejom da ujedini obje religije, odnosno obje crkvene institucije. On to ne čini zbog ujedinjenja samog po sebi, ni zbog restauracije velike, jedinstvene i dominantne religije u Evropi. On je došao do zaključka da bi se kreativnim pomirenjem oba postojeća religiozna sustava maksimalno približio izvornim patrističkim koncepcijama o funkcioniranju crkve kao produžetka Kristova učenja. Da bi takva, gotovo proročanska vizija mogla uopće biti inaugurirana u javnosti toga doba, a zatim provedena u djelo, bilo je potrebno da on bude na što višim, ako ne i najvišim, pozicijama u hijerarhiji postojećih funkcija. Opsjednutost s ispravnošću vlastitih uvjerenja dovodi ga u neizbježne konflikte, ali ujedno i veoma uspješno promiče sve više u hijerarhiji postojećih sustava. Dok je bio vezan uz Vatikan, postigao je veoma brzo biskupsko-prelatski status, a u engleskoj vrtoglavoj karijeri dobio je niz visokih priznanja koja kulminiraju u tituli windsorskog dekana. Htio je on još i više. Težio je i namjeravao preuzeti slobodan položaj yorkshireskog nadbiskupa, a to je bio drugi po redu crkveni položaj u Engleskoj. S obzirom na to da je bio stranac, čak i uz svu naklonost kralja Jamesa I, prevelik otpor samih biskupa tu ga je zaustavio u karijeri, ali nije ga zaustavio u namjeri da svoje ideje provede do kraja.

Objašnjavati njegov neosporni agresivni karijerizam isključivo kao lošu karakternu crtu, a njegov vrtoglavi uspon u Engleskoj nazivati gramzljivošću i nezasićenošću, kao što su to činili njegovi suvremenici, neoprezno je i udaljava nas od biti samog problema.

Same biografske činjenice i dokumenti, kojima danas raspoložemo, ne mogu nam odgonetnuti krajnju motivaciju trostrukog konvertitkog obrata Marka Antonija de Dominisa (između Rima i Londona) unutar dileme: vjera i njena hereza. Preostaje nam da razloge hipotetično potražimo u njemu samom, da potražimo unutrašnju logiku njegova načina razmišljanja. Pri tome se treba oslanjati na poznata, već objavljena djela, na korespondenciju koja novim istraživanjima postaje sve opširnija i konačno na njegovo osobno djelovanje kao ličnosti i na sve konzekvence koje iz toga izlaze.

Gonjen dilemom pravovjernosti Rimske kurije nije poklekao ni pred najvišim autoritetima: inkvizicijom, ni pred papom Pavlom V,¹ a kasnije vođen idejom ujedinjenja obiju crkava nije popustio ni kralju Jamesu I.² Zatvoren u Andeoskoj tvrđavi nije pravio ustupke ni novom papi Urbanu VIII.³ Dakle, radi se o ličnosti koja u principu ne drži do autoriteta s kojim ne može uspostaviti dijalog. Njegova široka naobrazba i defimirani teološki stavovi formiraju u njemu nepopustljivog borca za ideje i ideale po mjeri čovjeka.

Da bi se bilo koji društveno-ideološki sustav radikalno izmijenio, neizbježno je i najsvrsishodnije djelovanje unutar njega samog. Dominis ubrzo penetrira svojim idejama i cijelim svojim bićem u duhovno-birokratsku strukturu vaticanske organizacije. On se osobno poistovjećuje sa svojom idejom i preko sebe samoga i svih svojih funkcija sustavno objelodanjuje svoje kritike i formira svoj alternativni stav. Da bi oživotvorio svoje ideje, da bi ih učinio efikasnijima i prodornijima, postavlja sebe samog, bez ostatka, u njihovu funkciju. Dakle — postaje medij. Svako takvo svjesno poistovjećivanje ideje i ličnosti u namjeri da se mijenjaju tokovi historije nailazi na nerazumijevanje i snažan otpor gotovo u svakoj okolini, i tu je početak svih nevolja, poraza, ali i pobjeda Marka Antonija de Dominisa. Koliko je takav životni stav bio njegov individualni porok od ustaljenih normi, a koliko je do toga došlo po samom automatizmu te epohe, ostaje kao predmet daljih analiza i proučavanja.

Fond arhiva Public Record Office u Londonu vjerodostojno nam otkriva sljed zbivanja i mnoge detalje iz razdoblja Dominisova boravka u Engleskoj kroz sačuvana njegova pisma, pisma njegovih suvremenika, službene zapise i povelje. Taj arhivski materijal, koji je većinom dosad bio nama nepoznat,⁴ sastoji se uglavnom od korespondencije Dudleyja Carletona,⁵ engleskog diplomata, posebno značajnog po golemoj i kompletno sačuvanoj korespondenciji gotovo svim značajnijim ljudima svoga vremena, među koje se ubraja i Marko Antonije de Dominis.

U ovom prilogu donosimo kronološkim redom registra tih dokumenata, koja se nalaze pod kataloškim oznakama:

¹ Papa Pavao V. (1605—1621) Borghese

² James I. (1566—1625) Stewart — kralj Engleske i Škotske (vladao cijelo vrijeme Dominisova boravka u Engleskoj).

³ Papa Urban VIII. (1623—1644) Barberini

⁴ Veselin Kostić, dosad najsistematičniji i nezaobilazan biograf Marka Antonija de Dominisa, u knjizi: «Kulturne veze između jugoslavenskih zemalja i Engleske do 1700. godine», SANU, Beograd 1972, donosi jedan dio tog arhivskog materijala.

⁵ Sir Dudley Carleton (1573—1632), diplomat,

— engleski ambasador u Veneciji od 1610. do 1615. godine

— engleski ambasador u Hagu od 1616. do 1625. godine.

State Papers, domestic, James I
State Papers, foreign, Venice
State Papers, foreign, Italian State and Rome
State Papers, foreign, Holland.

1

16. ožujka 1614. Lambeth⁴ (S. P. James I, vol. 76, f. 48) (engleski)

Canterburyjski nadbiskup Abbot piše engleskom ambasadoru u Veneciji Dudleyju Carletonu i izražava zadovoljstvo što je splitski nadbiskup postojan u svojim stavovima. Upozorava na zavjeru kojom Dominisa žele namamiti u Rim da bi ga tamo uhapsili.

2

15. svibnja 1614. Split (S. P. Venice, vol. 16, f.2-2') (talijanski)

Dominis piše engleskom ambasadoru u Veneciji Carletonu o svom radu na »Crikvenoj državi« i o opasnosti koja mu zbog toga prijete iz Rima. Zahvaljuje Carletonu što radi na mogućnosti njegova bijega u Englesku. Pismu prilaže odlomke svog djela.

3

30. svibnja 1614. Venecija (S. P. Venice, vol. 16, f.40-40') (engleski)

Carleton piše engleskom kralju Jamesu I. o Dominisu i njegovoj želji da nađe utočište u Engleskoj. Prilaže Dominisovo pismo i odlomke njegova djela. Govoreći o Dominisu kao senjskom biskupu, piše i o uskokcima.

4

7. rujna 1614. Split (S. P. Venice, vol. 17, f.72-76) (talijanski)

Dominis piše Carletonu i objašnjava svoje stavove koji su ga doveli u sukob s Rimom. Želi živjeti povučeno na jednom od engleskih sveučilišta.

5

11. studenoga 1614. Venecija (S. P. Venice, vol. 18, f.38-38') (engleski)

Carleton piše canterburyjskom nadbiskupu Abbotu o Dominisu i njegovoj molbi za utočištem u Engleskoj i moli ga da mu javi kraljev odgovor na tu molbu.

6

15. prosinca 1614. Lambeth (S. P. James I, vol. 78, f.72) (engleski)

Abbot javlja Carletonu da je kralj voljan omogućiti Dominisu miran život na jednom od engleskih sveučilišta i osigurati mu oko 200 funti godišnjeg prihoda. Abbot sugerira Carletonu da Dominis otputuje s njim kad krene u Nizozemsku.⁴

⁴ Lambeth — dio Londona južno od Temze; ovdje: Lambeth Palace — palača na južnoj obali Temze, sjedište canterburyjskih nadbiskupa.

⁷ George Abbot (1562—1633) — canterburyjski nadbiskup od 1611. godine.

⁸ Carleton je u to vrijeme trebao otputovati iz Venecije i preuzeti dužnost ambasadora u Hagu. U međuvremenu, kratko vrijeme boravio je u Londonu.

20. siječnja 1614. Venecija (S. P. Venice, vol. 18, f.248) (engleski)
Carleton javlja Abbotu da Dominis, zadovoljan kraljevim obećanjem, do-
lazi u Englesku čim sredi svoje poslove u Splitu.

3. veljače 1615. Venecija (S. P. Venice, vol. 18, f.249-249') (latinski)
Dominis zahvaljuje engleskom kralju Jamesu I. što mu omogućava da
dođe u Englesku. (prijepis)

3. veljače 1615. Venecija (S. P. Venice, vol. 18, f.250) (latinski)
Dominis piše Abbotu i zahvaljuje mu što se zauzeo za njega kod kralja.
(prijepis)

16. veljače 1615. Lambeth (S. P. James I, vol. 80, f.29) (engleski)
Nadbiskup Abbot u ovom pismu Carletonu ponavlja da se Dominisu nudi
povučeni život na jednom od sveučilišta, bez državljanstva, s mogućnošću dr-
žanja jednog ili dvojice slugu i povremenog pristupa kralju na dvor, ukoliko
prihvati da dođe u Englesku.

28. siječnja 161. Bolonja (S. P. Venice, vol. 21, f.250-250') (talijanski)
Dominis piše Carletonu, koji je u Londonu, o razlozima zbog kojih je
odložio svoj put u Englesku.

22. travnja 1616. Modena (S. P. Venice, vol. 21, f.69) (talijanski)
Dominis piše Carletonu u Hag da je pripremljen njegov bijeg u Englesku
i moli ga za preporuke koje bi mu olakšale putovanje.

2. studenoga 1616. Rim (S. P. James I, vol. 89, f.3 tj. f.5-5', 6-6')* (latinski)
Dekret zbora kardinala pape Pavla V sadrži popis djela koja treba pro-
čistiti (Index Expurgatorius), među kojima je i spis »Marcus Antonius de
Dominis, Archiepiscopus Spalatensis, suae protectionis consilium exponit» i
knjiga »De Republica Christiana.» (prijepis)

14. prosinca 1616. London (S. P. James I, vol. 89, f.80) (engleski)
Edward Sherburn² javlja svom prijatelju Carletonu da splitski nadbiskup
još nije stigao u London, ali da se nalazi u Doveru.

* Ovo je pismo očito antidatirano, a može se pretpostaviti da je pisano oko
30. siječnja 1615, jer su mu priložena Dominisova pisma od 3. veljače 1615, kako
je već ustvrdio Kostić (str. 451, priklog 32).

² Neki volumeni originalnih dokumenata pod kataloškom oznakom State Pa-
pers, domestic series, James I, imaju dvostruku, a ponegdje i trostruku paginaciju,
već prema tome da li je numeriran pojedini dokument ili i svaka pojedina stranica
tog dokumenta. Domosam sve paginacije.

³ Tada to djelo još nije bilo štampano, stoga je pogrešno naveden naslov: »De
republica ecclesiastica», volumen I, London 1617.

⁴ Edward Sherburn — nema podataka.

(Podaci o Dominisovim suvremenicima uzeti su iz »Dictionary of National Bio-
graphy», part I From the Beginnings to 1900, Oxford University Press, 1961, a osobe
koje tamo nisu spomenute najvjerojatnije nisu od historijske važnosti.)

21. prosinca 1616. London (S. P. James I, vol. 89, f.87) (engleski)

John Chamberlain¹⁶ piše Carletonu da se splitski nadbiskup smjestio u palači Lambeth, ali da ga njegov domaćin canterburyjski nadbiskup želi premjestiti kod vestminsterskog dekana.

16

28. prosinca 1616. London (S. P. James I, vol. 89, f.95) (engleski)

Francis Blundell¹⁷ u pismu Carletonu između ostalog navodi da Henry Wotton¹⁸ smatra da je dovođenje splitskog nadbiskupa u Englesku jedno od njegovih retek-djela.

17

31. prosinca 1616. Lambeth (S. P. James I, vol. 89, f.100 tj. f.192-192' tj. f.408) (talijanski)

Dominis iz Londona piše Carletonu u Hag i javlja mu da je vrlo zadovoljan i polaskan počastima koje je primio od kralja i dvora. Nadalje piše da će njegov Manifest¹⁹ biti štampan i na engleskom jeziku i da kralj želi da njegovo djelo »Crkvena država« također bude štampano. Piše da mu je javljeno kako je inkvizicija pretraživala njegovu biblioteku tražeći protestantske knjige, ali da nije ništa našla osim njegova brevijara s nekim marginalnim zaštitjčkama i da je to poslano u Rim.

18

— prosinca 1616. (najvjerojatnije pisano početkom 1617. godine) (S. P. James I, vol. 90, C. S. P. str. 427) (engleski)

U kronološkom se zapisu za splitskog nadbiskupa kaže: »Čovjek vrijedan štovanja, napušta rimsku tradiciju i svoje prelatstvo za volju čiste savijesti i dolazi u London.«

19

2. siječnja 1617. — (S. P. James I, vol. 90, f.1) (engleski)

Edward Sherburne javlja Carletonu da canterburyjski nadbiskup želi imati Dominisov portret.

20

8. siječnja 1617. London (S. P. James I, vol. 90, f.11 tj. f.14-14') (engleski)

Horace Vere²⁰ javlja Carletonu da je Dominisa kralj dobro prihvatio i da ima podršku svih engleskih biskupa. Smatra da neke stvari u »Crkvenoj državi« treba pregledati prije nego što knjiga bude prevedena na engleski i štampana. Nagovještava mogućnost Dominisova imenovanja windsorskim dekanom.

¹⁶ John Chamberlain (1553—1627), Carletonov prijatelj, poznat kao pisac brojnih pisama koja datiraju od 1598. do 1625. g.

¹⁷ Francis Blundell — nema podataka.

¹⁸ Sir Henry Wotton (1568—1639), diplomat i pjesnik, engleski ambasador u Veneciji 1604—1612, 1616—1619, 1621—1624.

¹⁹ »Marcus Antonius de Dominis, archiepiscopus Spalatensis, suae protectionis consilium exponit«, Londra 1616.

²⁰ Sir Horace Vere (1565—1635) — Baron Vere of Tilbury, vojnik.

13. siječnja 1617. Dover Castle (S. P. James I, vol. 90, f. 19 tj. f.27 (tiskarski)
Dominis zahtjeva od sekretara njezinske ambasade u Londonu²¹ da nje-
gova odjeća, a naročito njegove knjige budu poslane u Englesku.

14. siječnja 1617. — (S. P. James I, vol. 90, f.20) (engleski)
Nathaniel Brent²² piše da je kralj vrlo zadovoljan dolaskom splitskog nad-
biskupa, koji je lijepo primljen u palači Lambeth i kojem su biskupi po-
nudili 600 funti godišnjeg prihoda.

18. siječnja 1617. London (S. P. James I, vol. 90, f.55-55', 56) (engleski)
Chamberlain javlja Carletonu da Dominis još stanuje u Lambethu i da
se s njim vrlo pažljivo postupa.

8. veljače 1617. London (S. P. James I, vol. 90, f.53) (engleski)
Chamberlain javlja Carletonu da su biskupi odobrili splitskom nadbisku-
pu 600 funti godišnjeg prihoda dok se kralj ne pobrine za njega na neki drugi
način. Neke od knjiga Dominisova djela »Crkvena država« zadržane su u
štampariji dok ne budu pregledane.

23. veljače 1617. Eton (S. P. James I, vol. 90, f.80) (engleski)
Henry Savile²³ piše Carletonu da je susreo Dominisa na ručku u Lambethu,
da mu se vrlo svidio i da će ga povesti u Oxford.

23. veljače 1617. London (S. P. James I, vol. 90, f.81) (engleski)
Edvard Sherburn između ostalog javlja Carletonu da je Dominisov rad
štampan.²⁴

11. ožujka 1617. London (S. P. James I, vol. 90, f.113 tj. f.205-205', 206)
(engleski)

William Lovelace²⁵ piše Carletonu da je splitski nadbiskup prezentirao
neke stranice svog djela i da kralj misli da su vrlo učene, ali i da mu nije
zbog toga osigurao sredstva za život.

12. svibnja 1617. Nuffield (S. P. James I, vol. 92, f.19 tj. f.90) (engleski)
George Carleton²⁶ piše Dudleyju Carletonu o svom razgovoru s Dominisom
kad je ovaj došao pozdraviti kralja, i kaže da je vrlo obrazovan, ali da nije
potpuno jasan u nekim pitanjima religije. Dominisova knjiga, koja je upravo

²¹ Tada Venecija još nije imala ambasadora u Londonu.

²² Sir Nathaniel Brent (1573?—1652), rektor Merton College, Oxford. Na engle-
ski jezik preveo i objavio 1620. »Historiju Tridentskog koncila« Paola Sarpija.

²³ Sir Henry Savile (1549—1622), učenjak, profesor.

²⁴ Najvjerojatnije se misli na »Marcus Antonius de Dominis, archiepiscopus
Spalatensis, suae protectionis consilium exponit«, Londra 1616.

²⁵ Sir William Lovelace — nema podataka.

²⁶ George Carleton (1559—1628), chichesterski biskup od 1619. godine.

u štampi, bit će u dva velika volumena. Danski papist Bierfinck* odgovara na Dominisov spis: »... suae protectionis consilium exponit«, ali bez imalo omalovažavanja.

29

28. svibnja 1617. Lambeth (S. P. James I, vol. 92, f.50 tj. f.114 tj. f.459) (talijanski)

Dominis piše Carletonu i žali se da ne dobiva vijesti od njega. Nada se da će uskoro steći prijatelje i naučiti engleski jezik. Obecaže da će ga pozdraviti na engleskom kad se vrati. Prvi volumen njegova djela »De republica ecclesiastica« uskoro će biti štampan.

30

4. lipnja 1617. London (S. P. James I, vol. 92, f.61) (engleski)
Chamberlain zahvaljuje Carletonu na Dominisovoj slici.

31

3. srpnja 1617. Stirling (S. P. James I, vol. 92, f.82 tj. f.198-198', 199 tj. f.201) (latinski)

Kralj James I. piše Dominisu i kaže da onaj koji je sve napustio za Krista treba biti dobro primljen i da će mu, što će ga papa više progoniti, više časti biti poklonjeno u Engleskoj. Hvali lucidnost Dominisova djela i potvrđuje prijem pisma s posvetom za »Crkvenu državu«. (prijepis)

32

5. srpnja 1617. Lambeth (S. P. James I, vol. 92, f.87 tj. f.208) (talijanski)

Dominis preporučuje Carletonu svog prijatelja Paula de la Ravoirea, za kojeg kaže da je dobro upućen u stvari istinske religije. Salje Carletonu neke stranice svog djela koje je već pokazao kralju. Nadalje piše da namjerava putovati u Oxford.

33

— 1617. Hag (S. P. James I, vol. 92, f.99) (talijanski)

Carleton odgovara Dominisu na pismo u vezi s Ravoireom i interesira se za Dominisove utiske poslije posjete engleskim sveučilištima. Zahvaljuje na odlomcima »Crkvene države«.

34

5. srpnja 1617. — (S. P. James I, vol. 92, f.86 tj. f.206-206', 207-207') (engleski)

Sherburn javlja Carletonu da je Dominisu u Cambridgeu dodijeljen doktorat iz teologije. Splitski nadbiskup još živi u Lambethu. Carletonovo ime je na Dominisovoj listi i dobit će primjerak njegove knjige čim budu dovršeni štamparski radovi.

35

15. srpnja 1617. — (S. P. James I, vol. 92, f.91) (engleski)

Državni sekretar Winwood* moli državnog sekretara Lakea* da izruči kralju Dominisovu posvetu.

* Laurentius Beyerlinck: »Protectionis Marci Antonii de Dominis, quondam archiepiscopi Spalatensis, consilium examinatum«, Antverpiae 1617.

* Sir Ralph Winwood (1563?—1617), diplomat i državni sekretar od 1614.

* Sir Thomas Lake (1567?—1630), državni sekretar od 1616. godine.

20. srpnja 1617. Croydon²⁷ (S. P. James I, vol. 92, f.98 tj. f.224) (talijanski)

Dominis piše Paulu de la Ravoireu o teološkim previranjima u Nizozemskoj i nada se da će sporna pitanja biti oslobođena popularnih interpretacija i da će se obje frakcije složiti oko fundamentalnih točaka vjere u kojima se ionako podudaraju.

21. srpnja 1617. Hag (S. P. James I, vol. 92, f.99) (talijanski)

Carleton piše Dominisu i nada se da je jednako zadovoljan sveučilištima kao što je bio s dvorom. Nadalje piše da Dominisova knjiga zadivljuje čitav učeni svijet. Učinit će sve za Paula de la Ravoirea što je u njegovoj moći samo zbog Dominisove preporuke.

24. srpnja 1617. Hurst (S. P. James I, vol. 92, f.106) (engleski)

Richard Harrison²⁸ piše Carletonu da je Dominis bio primljen s velikim počastima u Oxfordu i Cambridgeu.

4. kolovoza 1617. Croydon (S. P. James I, vol. 93, f.2 tj. f.3) (engleski)

Nadbiskup Abbot pita državnog sekretara Lakea da li je kralj primio odlomke Dominisova djela. Javlja da je Dominis posjetio Oxford i Cambridge i pita kada će kralj primiti Dominisa u Windsoru ili Woodstocku.

11. kolovoza 1617. — (S. P. James I, vol. 93, f.16) (engleski)

Sekretar Lake javlja Winwoodu da će kralj primiti Dominisa u Windsor-skoj palači.

17. kolovoza 1617. Croydon (S. P. James I, vol. 93, f.27 tj. f.39-39' tj. f.481) (talijanski)

Dominis iznosi u pismu Carletonu svoje dojmove o posjeti engleskim sveučilištima, koji nadilaze sva njegova iščekivanja. Jako je počašćen načinom kojim je tamo bio primljen.

16. listopada 1617. London (S. P. James I, vol. 93, f.128 tj. f.227 tj. f.489 tj. f.313) (talijanski)

Dominis javlja Carletonu da ga je kralj primio na dvoru u Windsoru i da ga je nadbiskup Abbot poveo u Eton, gdje su ga primili sir Henry i lady Savile i obasuli najvećom pažnjom. Još stanuje kao gost canterburyjskog nadbiskupa u palači Lambeth, dobro tretiran, ali bez moći nad svojim kretanjem. Zali se što još nema samostalnih prihoda u Engleskoj iako su mu to i kralj i Abbot obećali.

28. listopada 1617. Lambeth (S. P. James I, vol. 93, f.150 tj. f.256—256' tj. f.498 tj. f.350) (talijanski)

²⁷ Croydon — Abbotov ljetnikovac u kojem je Dominis proveo ljeto 1617. godine.

²⁸ Richard Harrison — nema podataka.

Dominis u pismu Carletonu govori o otkrivanju zavjere između Francuske i Španjolske protiv engleskog kralja i princa. Nadalje piše da je zarvijek odbacio pomisao da se vrati u domovinu.

44

29. studenoga 1617. London (S. P. James I, vol. 94, f.39) (engleski)
Chamberlain javlja Carletonu da će Dominisu biti dodijeljena titula Master of the Savoy²¹ i da će Dominis propovijedati u Mercers' Chapel.²²

45

6. prosinca 1617. London (S. P. James I, vol. 94, f.52) (engleski)
Edward Herbert²³ piše Carletonu da je Dominis propovijedao u talijanskoj crkvi, s ozbiljnošću i uz odobravanje.

46

20. prosinca 1617. — (S. P. James I, vol. 94, f.74) (engleski)
Soames Woodward²⁴ također javlja Carletonu da je splitski nadbiskup propovijedao u Mercers' Chapel.

47

20. prosinca 1617. — (S. P. James I, vol. 94, f.74) (engleski)
Chamberlain piše Carletonu da je Dominis s canterburyjskim nadbiskupom i ostalim biskupima sudjelovao pri postavljanju novih biskupa Bristola i Lincolna. (Balconquall²⁵ je postao Master of the Savoy).

48

2. siječnja 1618. Lambeth (S. P. James I, vol. 95, f.2 tj. f.4—4') (talijanski)
Dominis piše Carletonu da je počeo držati propovijedi u Londonu i šalje mu kopiju propovijedi koju je održao u Mercers' Chapel pred mnogim dvorjanima i na kraljevo veliko zadovoljstvo. Obavještava ga da je primio pismo od Grotiusa,²⁶ koje je pokazao kralju. Zanima ga što se dogodilo s Paulom de la Ravoireom, jer već dugo nije primio vijesti od njega. Tuži se da još nije dobio ono što mu je obećano.

49

3. siječnja 1618. — (S. P. James I, vol. 95, f.5) (engleski)
Chamberlain javlja Carletonu da je Dominis dobio titulu Master of the Savoy, dok je Balconquall, koji ju je do tada imao, postao Clerk of Closet.

50

10. siječnja 1618. London (S. P. James I, vol. 95, f.12) (engleski)
Nathaniel Brent u pismu Carletonu između ostalog spominje da Dominis korespondira s Grotiusom.

²¹ Master of the Savoy — gospodar Savoya, palače na obali Temze između Londona i Westminstera, kome su pripadali prihodi od zgrade i imanja.

²² Mercers' Chapel — talijanska (katolička) crkva u Londonu.

²³ Edward Herbert (1583—1648), Baron Herbert of Cherbury, filozof, historičar i diplomat.

²⁴ Soames Woodward — nema podataka.

²⁵ Walter Balconquall (ili Balcanquhall) (1586?—1645), rojalist, Master of the Savoy, 1617; kasnije durhamski dekan.

²⁶ Hugo Grotius (1583—1645), nizozemski pravnik, političar, humanist i filozof. Osnivač teorije međunarodnog prava.

17. siječnja 1618. London (S. P. James I, vol. 95, f.21) (engleski)

Chamberlain ispravlja podatke iz svoga prethodnog pisma i javlja Carletonu da Dominis još nije dobio Savoy, ali da mu je, na kraljevu inicijativu, dano još 140 funti prihoda na godinu.

10. veljače 1618. London (S. P. James I, vol. 96, f.10) (engleski)

William Lovelace piše Carletonu da je splitskom nadbiskupu obećana titula Master of the Savoy i Dean of Windsor.

7. ožujka 1618. London (S. P. James I, vol. 96, f.91 tj. f.89-89', 90) (engleski)

Nathaniel Brent piše Carletonu o pojavi sve većeg širenja katoličanstva u Engleskoj u očekivanju španjolsko-engleskog braka.* Dominis više nego ikad piše protiv Rima.

15. ožujka 1618. Lambeth (S. P. James I, vol. 96, f.62 tj. f.109 tj. f.587) (talijanski)

Dominis javlja Carletonu da mu je kralj dao titulu Master of the Savoy i obećao windsorski dekanat. Piše da je sastavio malu knjižicu svojih radova i poslao je u Veneciju. Šalje mu kopiju tih radova.

25. ožujka 1618. Westminster (S. P. James I, vol. 96, f.81 Sig. Man. vol. 9, no. 1) (latinski)

Diploma Marku Antoniju de Dominisu, splitskom nadbiskupu, kojom ga se imenuje: Master of the Savoy, položajem koje se ispraznilo ostavkom Waltera Balconqualla.

27. ožujka 1618. London (S. P. James I, vol. 96, f.87) (engleski)

Chamberlain javlja Carletonu da Dominis napokon ima Savoy.

20. travnja 1618. London (S. P. James I, vol. 97, f.33) (engleski)

Chamberlain piše Carletonu da je Dominis propovijedao u Mercer's Chapel, ali osrednje i ravnodušno, zadržavajući se uglavnom na razlici u slavljenju Uskrsa. Među nekim biskupima počinje se primjećivati negodovanje prema Dominisu. Savjetuje Carletonu da pokuša doći u Englesku.

8. kolovoza 1618. London (S. P. James I, vol. 98, f.76) (talijanski)

Paul de la Ravoire piše Carletonu da mu Dominis može poslati samo četiri primjerka svoje knjige jer je nedjelja pa je izdavački ured zatvoren.

27. rujna 1618. London (S. P. James I, vol. 99, f.76) (talijanski)

Dominis ponovo preporučuje Carletonu donosioca ovog pisma Paula de la Ravoirea i moli da ga uzme u zaštitu.

* U toku su bili pregovori oko sklapanja braka između engleskog prijestolonasljednika Charlesa i španjolske infantkinje Marije.

4. listopada 1618. Eton (S. P. James I, vol. 103, f.15) (engleski)

Henry Savile piše Carletonu da je Dominis odbio obnoviti zakup Johnu Kidderminsteru²⁶ za langlajsku župu,²⁷ i nada se da se kralj neće upletati u to.

7. studenoga 1618. Eton (S. P. James I, vol. 103, f.75) (engleski)

Henry Savile ponovo piše Carletonu o problemu koji je uzrokovao Dominis pokušavajući onemogućiti Kidderminstera, koji, kako napominje, ima podršku mnogih. Savjetuje Carletonu da piše Dominisu ako ne želi izgubiti dobru priliku (kojom bi Carleton postao zakupac langlajske župe).

14. studenoga 1618. London (S. P. James I, vol. 103, f.93 tj. f.153-153') (engleski)

Chamberlain u pismu Carletonu između ostalog piše o Dominisovoj nedavnoj propovijedi u talijanskoj crkvi u kojoj se zalagao za napredak reformirane crkve.

26. studenoga 1618. London (S. P. James I, vol. 103, f.109 tj. f.178) (talijanski)

Dominis obećaje langlajsku župu Carletonu i piše da će, usponkos navaljivanju mnogih da obnovi zakup Kidderminsteru, nastojati da je zadrži za njega (Carletona) i nada se da će mu to uspjeti ukoliko kralj ne naredi drugačije.

28. prosinca 1618. London (S. P. James I, vol. 104, f.40) (francuski)

Paul de la Ravoire piše Carletonu kako su Dominis, canterburyjski nadbiskup i državni sekretar Naunton vrlo iznenađeni što njegova afera u Francuskoj još stoji tako loše.

19. ožujka 1619. London (S. P. James I, vol. 107, f.43) (engleski)

Chamberlain piše Carletonu da je Dominis ovog puta dobro i ozbiljno propovijedao u talijanskoj crkvi.

29. svibnja 1619. London (S. P. James I, vol. 109, f.59) (engleski)

Brent javlja Carletonu da su već tri knjige napisane protiv splitskog nadbiskupa, ali da se Dominis smije na to.

1. lipnja 1619. London (S. P. James I, vol. 109, f.71) (engleski)

Arthur Tyringham²⁸ piše Carletonu da Kidderminster, izgubivši župu Langlay blizu Windsora, vrijednu 120 funti čistoga godišnjeg prihoda, želi obnoviti

²⁶ Sir John Kidderminster (ili Kedermyster ili Kyderminstre).

²⁷ Kao windsorski dekan Dominis je imao znatan utjecaj na obnavljanje zakupa imanja Windsorskog kaptola. Jedno od tih imanja bila je i langlajska župa.

²⁸ Sir Arthur Tyringham — nema podataka.

zakup, ali da mu spšitski nadbiskup, sada windsorski dekan, zbog zakvalnosti prema njemu (Carletonu) ne želi u tome udovoljiti.

68

7. lipnja 1619. — (S. P. James I, vol. 109, f.79) (engleski)

Thomas Locke* javlja Carletonu da Kidderminster nastoji dobiti Langlay od Dominisa. Pretpostavlja da je Dominis langlaysku župu namijenio Carletonu koji će od nje dobiti 100 do 120 funti godišnjeg prihoda.

69

28. srpnja 1619. Windsor (S. P. James I, vol. 109, f.156 tj. f.269-269) (engleski)

Thomas Horne* piše Carletonu o neudovoljenom Dominisovu zahtjevu da bude postavljen za svećenika u ilsleyskom župnom dvoru.** Usprkos Carletonovim preporukama i zahtjevu canterburyjskog nadbiskupa za unapređenje, kralj je ljutito odgovorio da »on nikada ništa ne daje onima koji sami traže«. Nadalje piše da je Dominis ljut na njega (Hornea) jer se protivio tom izboru zbog Dominisova nepoznavanja jezika, koje mu onemogućuje podučavanje religije. Boji se da Dominis, unatoč svom spekulativnom znanju, ima malo straha od Boga u svom srcu.

70

3. kolovoza 1619. — (S. P. James I, vol. 110, f.7) (engleski)

Državni sekretar Naunton* javlja Buckinghamu** da Dominis neće čekati na kraljevu dozvolu sa svojom šestom knjigom »De potestate principum«.

71

9. kolovoza 1619. Dorney (S. P. James I, vol. 110, f.13) (engleski)

John Kidderminster moli Carletonu da mu svojim utjecajem na Dominisa omogući obnavljanje zakupa župe Langlay, jer bi u protivnom bio financijski uništen. Napominje da njegovi preci imaju taj zakup već sedamdeset godina.

72

21. kolovoza 1619. London (S. P. James I, vol. 110, f. 24) (francuski)

Paul de la Ravoire zahvaljuje Carletonu na uslugama. Piše da stanuje u Savoyu s Dominisom i da se nada da će, uz Buckinghamovu pomoć, postići što mu je obećano.

73

6. rujna 1619. Windsor (S. P. James I, vol. 110, f.50) (engleski)

James Hudson* javlja Carletonu da Dominis ne namjerava dati Langlay Kidderminsteru bez njegova (Carletonova) odobrenja i da kralj smatra da je u pravu zato što toliko duguje Carletonu.

* Thomas Locke — najvjerojatnije Carletonov financijski savjetnik.

** Thomas Horne — jedan od windsorskih kanonika.

* Budući da župnika u West Ilsleyu, pokrajina Berkshire, postavljaju windsorski dekan i njegovi kanonici, Dominis je mnogo izgubio na svom ugledu, poželjevi ga dodijeliti sebi samom.

** Sir Robert Naunton (1563—1635), političar, državni sekretar od 1618. godine.

* Vojvoda od Buckinghama, George Villiers (1592—1628).

** James Hudson — nema podataka.

7. rujna 1619. Windsor (S. P. James I, vol. 110, f.51) (engleski)

Hudson piše Carletonu da je Dominis ponovo potvrdio da je Langlay namijenio Carletonu i da se razočarani kandidat Kidderminster otišao potužiti kralju koji mu je obećao naknadu iz drugog izvora.

7. rujna 1619. Eton (S. P. James I, vol. 110, f.52) (engleski)

Henry Savile javlja Carletonu da opasnost u vezi s langlajskom župom dolazi od kralja i savjetuje mu da se založi za nešto drugo.

18. rujna 1619. Hag (S. P. James I, vol. 110, f.65) (engleski)

Carleton odgovara Kidderminsteru da ga ne želi lišiti njegova posjeda, ali da se ne želi odreći onoga što mu je Dominis obećao.

12. studenoga 1619. Eton (S. P. James I, vol. 111, f.15) (engleski)

Henry Savile savjetuje Carletonu da se ipak ne odrekne obećanja za langlajsku župu, jer se Dominis koleba oko župe Wraysbury,* ali da će Langlay sačuvati za njega ukoliko kralj ne naredi drugačije.

27. studenoga 1619. Newmarket (S. P. James I, vol. 111, f.48 tj. f.83-83') (engleski)

Kralj James I. piše Carletonu da je Kidderminster u opasnosti da bude lišen sredstava za život zbog Dominisova obećanja Carletonu. Kralj nadalje piše da ne želi upotrebljavati svoj autoritet, ali smatra da je čudno što Carleton i dalje inzistira na tom obećanju, a da će omogućavanje ponovnog zakupa Kidderminsteru zapamtiti kao dobro djelo.

14. siječnja 1620. London (S. P. James I, vol. 112, f.17 tj. f.22) (talijanski)

Dominis objašnjava Carletonu kako stoje stvari oko langlajske župe i kaže da je čuo da Kidderminster ima obećanje za obnavljanje tog zakupa. Ali Carleton ne može postići kod kralja da to obećanje opovrgne, može mu ponuditi samo župu Wraysbury. Šalje primjerak drugog volumena svog djela.

19. ožujka 1620. Eton (S. P. James I, vol. 113, f.27) (engleski)

Henry Savile piše Carletonu da Kidderminster ima punu podršku kraljeva miljenika (Buckinghama) i da nije sigurno kako će se Dominis postaviti u vezi sa župom Wraysbury.

— travnja 1620. — (S. P. James I, vol. 114, f.98) (latinski)

Dominis piše kralju Jamesu I. kako ga titula windsorskog dekana čini vrlo sretnim, pogotovo zbog župa Langlay i Wraysbury, od kojih je jednu obećao Carletonu, kojemu duguje život. Primivši kraljevo pismo, po kojem

* Kao langlajska župa i župa Wraysbury pripada Windsorskom kapetolu.

je Langlay trebao predati Kidderminsteru, sada moli za slobodno raspolaganje župom Wraysbury. (prijepis)

82

16. rujna 1620. London (S. P. James I, vol. 116, f.98) (engleski)

Chamberlain piše Carletonu kako se Dominis loše ponio prema lady Carleton.

83

31. prosinca 1620. Oxford (S. P. James I, vol. 118, f.65) (engleski)

Henry Savile piše Carletonu da postoje dvije teškoće oko župe Wraysbury. Jedna se sastoji u tome da se spriječi bivšeg zakupca Windsora* u dobivanju kraljeva obećanja, a druga u tome što bi trebalo ostale zainteresirane nagovoriti na razumno rješenje, jer je Windsor ponudio 400 funti, a ostali i više. Savjetuje mu ponovo da dođe u Englesku i da se sam pobrine oko toga.

84

2. veljače 1621. — (S. P. James I, vol. 119, f.60) (engleski)

Locke u pismu Carletonu opisuje transakciju sa splitskim nadbiskupom oko najma župe Wraysbury.

85

16. veljače 1621. — (S. P. James I, vol. 119, f.99) (engleski)

Locke javlja Carletonu da bi Windsor platio za obnavljanje najma župe Wraysbury više nego što ona vrijedi, ali da je Packer** obećao spriječiti ga da dobije kraljevu dozvolu za to, kontaktirajući s Dominisom.

86

11. ožujka 1621. London (S. P. James I, vol. 120, f.14 tj. f.22) (latinski)

Dominis moli kralja Jamesa I, za dozvolu da ode izvan grada kako bi izbjegao ljetnu vrućinu.

87

23. ožujka 1621. — (S. P. James I, vol. 120, f.36) (engleski)

Locke javlja Carletonu da će mu Dominis na sastanku windsorskih poglavara* dati znak kada da započne razgovor o problemu Wraysbury.

88

5. svibnja 1621. — (S. P. James I, vol. 121, f.13 tj. f.30-30', 31-31') (engleski)

Locke piše Carletonu da mu Dominis zahvaljuje na namjeravanom poklonu od 100 funti.

89

2. lipnja 1621. London (S. P. James I, vol. 121, f.69 tj. f.150-150', 151-151') (engleski)

Chamberlain javlja Carletonu da je Dominis odustao od propovijedanja, umorivši se, izgleda, dokazivanjem da papisti nisu nužno heretici.

90

7. lipnja 1621. Eton (S. P. James I, vol. 121, f.85) (engleski)

Henry Savile savjetuje Carletonu da odgovori isplatu splitskom nadbiskupu.

* Thomas Windsor (1590—1641), Baron Windsor of Stanwell.

** John Packer (1570?—1649) — nema podataka.

* Prema uređenju Windsorskog kaptola dekan je formalno samo jedan od trinaestorice kanonika kojemu je povjerena dužnost i čast upravljanja.

10. lipnja 1621. — (S. P. James I, vol. 121, f.90 tj. f.181) (engleski)
 James Hussey* piše državnom sekretaru Calvertu** i, između ostalog, kaže da je Dominis neregularno postavljen za windsorskog dekana, tj. bez ponovnog posvećenja, bivajući već otprije štovan kao biskup.

9. listopada 1621. — (S. P. Italian States and Rome, vol. 5, f.49-49') (latinski)
 Dominis u pismu papi Grguru XV.*** govori o svojoj želji za povratkom u krilo katoličke crkve od koje se nikada nije dušom udaljio. Moli papu za dozvolu da se on i dvojica njegovih prijatelja mogu vratiti u Rim. (prijepis)

20. listopada 1621. — (S. P. James I, vol. 123, f.45) (engleski)
 Locke piše Carletonu da Dominis požuruje plaćanje onih 100 funti koje mu je Carleton obećao zbog toga što mu je osigurao najam župe Wrayisbury.

27. listopada 1621. — (S. P. James I, vol. 123, f.63) (engleski)
 Locke javlja Carletonu da još ne može dobiti 100 funti za splitskog nadbiskupa.

24. studenoga 1621. — (S. P. James I, vol. 123, f.123 tj. f.181-181', 182) (engleski)

Locke javlja Carletonu da je Dominis vrlo ljut zbog zakašnjenja dogovorenog iznosa od 100 funti i da govori kako je Carleton izdao Dominisovu vjeru u njega, obećavši mu između ostalog iznos od 200 funti godišnje od canterburyjskog nadbiskupa koji nikada nije primio, a da 500 funti godišnje nije dovoljno za život jednog prelata.

8. prosinca 1621. — (S. P. James I, vol. 124, f.22) (engleski)
 Locke piše Carletonu da je Dominisu isplatio 90 funti od 100 koju je u tu svrhu primio.

— ožujak 1622. (S. P. James I, vol. 128, f.103 tj. f.138-138', 139, 140-140', 141-141', 142-142', 143-143', 144-144', 145-145', 146) (engleski)

Detaljan prikaz događaja oko postupka sa splitskim nadbiskupom, s prijepisom dokumenata vezanih uz to:

Kralj nije vjerovao glasinama o želji splitskog nadbiskupa da se vrati u Rim dok nije primio od Dominisa pismenu molbu u kojoj traži dozvolu za odlazak. Tada su biskupi londonski i durhamski i winchesterski dekan, po kraljevoj naredbi, otišli Dominisu 21. siječnja 1622. i optužili ga za održavanje veza s papom, koje je skrivao pred kraljem. Dominis se branio govoreći da

* James Hussey — nema podataka.

** George Calvert (1580?—1632), Baron Baltimore, državnik, državni sekretar od 1612. do 1613. godine i od 1619. do 1624. g.

*** Papa Grgur XV. (1621—1623) Ludovisi.

su sve to organizirali njegovi prijatelji koji žele njegov povratak u Rim. Nadalje Dominis izjavljuje kako se nada da će raditi za dobrobit Engleske, ako pokuša nagovoriti papu da promijeni stav prema engleskoj crkvi. To pomirjenje smatra mogućim jer se obje crkve slažu u osnovi, ali i napominje da nikada nije dobio nikakvo odobrenje od kralja u tom smislu. U razgovoru s winchesterskim dekanom 22. i 31. siječnja Dominis izjavljuje da je želio postići jedinstvo tih dviju religija i iznosi mogući način rješavanja spornih pitanja. Uz to Dominis napominje da ga je življenje s 300 funti godišnje, između ostalog, potaklo na misao o povratku u Italiju, i izjavljuje da sada želi svakako otići čim primi papino pismo s dozvolom, ali i da prije toga žarko želi odati poštovanje kralju Jamesu I. za sva njegova dobročinstva. To još nije uradio zbog toga što ne želi poticati razne glasine po kojima je on kraljev agent u Rimu. Poslije tog razgovora James I. šalje listu pitanja, uglavnom se interesirajući za Dominisovo mišljenje o načinu pomirenja rimske i engleske crkve. Dobiivenim pismenim odgovorima kralj nije bio zadovoljan, te šalje nova pitanja koja se uglavnom odnose na Dominisove teze o herezi. Ponovo nezadovoljan odgovorima, 19. veljače James I. šalje Dominisu dr. Goadea² po detaljnija objašnjenja. U tom razgovoru Dominis se poziva na VII. knjigu svog djela »De republica ecclesiastica«, koja predstavlja stvarno objašnjenje njegova stava, ali odbija govoriti o svojem tadašnjem mišljenju, jer bi mu sada, kada se namjerava vratiti u Rim, moglo štetiti ako papa dočuje za njegove izjave protiv papinstva. Na ostala pitanja Dominis odgovara u pismu winchesterskom dekanu u kojem također potvrđuje vjerodostojnost svojih štampanih djela. Canterburyjski nadbiskup i ostali u komisiji zaduženoj za taj slučaj nastojali su do 30. ožujka postići od Dominisa priznanje na temelju kojega bi ga mogli osuditi zbog vraćanja crkvi koju je nazivao Babilonom, nastojeći ga navesti na potvrđivanje izvjesnih teza iz njegovih djela. Dominis je tada izjavio da je papa Gregur XV. dobar čovjek i da su se mnoge stvari u Rimu sada najbolje promijenile, ali i da će se uvijek zalagati da dokaže pravovjernost engleske crkve.

Tada je donesena odluka po kojoj James I. ne daje Dominisu dozvolu za odlazak iz Engleske, već mu naređuje da ode u roku od 20 dana i da se nikada više ne vrati.

Prikaz sadrži u prijepisu:

1) 16. siječnja 1622. Savoy (latinski)

Dominis u pismu kralju Jamesu I. govori da je primio pismo iz Rima koje ga navodi na povratak za dobrobit kršćanskih crkava. Osim toga piše da engleska klima ne odgovara njegovoj podmakloj dobi. Zahvaljuje na svemu.

2) 21. siječnja 1622.

Dominisov osvrst na razgovore koje je vodio s biskupima londonskim i durhamskim i winchesterskim dekanom. (latinski)

3) Pitanja koja je kralj James I. postavio Dominisu da bi razjasnio njegove poglede na odnose rimske i engleske crkve i načine njihova ujedinjenja. (latinski)

² Thomas Goad (1576—1638), teolog, župnik u Hadleighu od 1618. do 1638. godine, kasnije bookingski dekan (1633).

4) Pismo koje govori o glasinama što se šire iz Belgije po kojima kralj James I. šalje splitskog nadbiskupa u Rim da pokuša izmiriti te dvije crkve. (engleski)

5) Pismo, također navedenog autora nepoznatom primaocu, u kojem se govori da je splitski nadbiskup došao u Englesku po naređenju pape radi dovođenja engleske crkve pod okrilje Rima. (engleski)

6) 11. veljače 1622. Savoy

Dominis piše kralju Jamesu I. da mora otići za dobrobit crkve. Moli dozvolu za odlazak i pisma koja bi mu omogućila sigurno putovanje. (latinski)

7) 11. veljače 1622. Savoy

Dominisovi odgovori na dvanaest kraljevih pitanja. (latinski)

8) Dominis šalje durhamskom biskupu odgovore na kraljeva pitanja i pisma koja želi da mu budu pokazana. (latinski)

9) 10) 11) Prijevodi pisama upućenih Dominisu bez navođenja imena pošiljalaca, kojima je zajedničko da upozoravaju Dominisa da ne vjeruje obećanjima iz Rima. (engleski)

12) 16. veljače 1622.

Dodatna pitanja postavljena Dominisu po kraljevoj naredbi. (latinski)

13) 16. veljače 1622.

Dominisovi odgovori na ta pitanja. (latinski)

14) 19. ožujka 1622. Savoy

Dominisovo pismo winchesterskom dekanu u kojem objašnjava svoje stavove o herezi i tuži se na svoj tadašnji položaj. (latinski)

15) Dominis piše winchesterskom dekanu i pohvaljuje rad izdavača svog djela »De republica ecclesiastica«. (latinski)

16) Dominis piše Cyrilu, aleksandrijskom patrijarhu, opravdava istočnu crkvu od napada Rima i predlaže zbližavanje istočne s engleskom crkvom. Šalje prvi volumen svog djela »De republica ecclesiastica«. (latinski)

98

4. veljače 1622. — (S. P. James I, vol. 127, f.67 tj. f.94-94') (engleski)

Locke obavještava Carletona da je Dominis propovijedao u Mercers' Chapel i govorio pohvalno o rimskoj crkvi. Javljeno mu je da će Dominis biti uhapšen.

99

16. veljače 1622. London (S. P. James I, vol. 127, f.101 tj. f.139-139', 140) (engleski)

Chamberlain piše Carletonu da se Dominis namjerava vratiti u Rim, a kao razlog za to navodi svoje dobre odnose sa sadašnjim papom. Kraljevi Francuske i Španjolske zalažu se za njegovu sigurnost. Sve je to djelo španjolskog ambasadora, a događa se zbog pregovora oko španjolsko-engleskoga kraljevskog braka.

100

2. ožujka 1622. — (S. P. James I, vol. 128, f.9) (engleski)

Locke javlja Carletonu da bi Dominis odmah otišao iz Engleske samo da može.

4. ožujka 1622. — (S. P. Venice, vol. 24, ff.214-219) (talijanski)

Fulgentio Micantio²² piše Dominisu u želji da ga odvratí od namjere da se vrati u Rim.

20. ožujka 1622. Savoy (S. P. James I, vol. 128, f.62 tj. 85 tj. f.120) (latinski)

Dominis piše državnom sekretaru Calvertu moleći kraljevu dozvolu da slobodno otputuje iz Engleske on i njegove sluge sa stvarima.

23. ožujka 1622. — (S. P. James I, vol. 128, f.66 tj. f.89) (engleski)

Locke javlja Carletonu da je Dominis dao ostavku na položaj Master of the Savoy u korist Balconqualla.

30. ožujka 1622. London (S. P. James I, vol. 128, f.96 tj. f.127-127', 128) (engleski)

Chamberlain piše Carletonu da je splitski nadbiskup pozvan pred sud. Govori se da je Dominis, kada mu je španjolski ambasador²³ omogućio ono što je želio, izjavio kako je demaskiran i da sada samo može birati između toga da umre od gladi ovdje ili da ode u Rim i bude spaljen — i da nema drugih solucija za njega.

30. ožujka 1622. — (S. P. James I, vol. 128, f.97 tj. f.129-129') (engleski)

Locke javlja Carletonu da je Dominis dao ostavku na položaj windsorskog dekana i da je dr. Beaumont²⁴ postao novi dekan.

6. travnja 1622. — (S. P. James I, vol. 128, f.7 tj. f.9) (engleski)

Locke piše Carletonu da je španjolski ambasador primljen u goste u Somerset House na kraljevu brigu. Osuda je mimoišla splitskog nadbiskupa zahvaljujući nekome iz Vijeća (Council). Dominis govori dvosmisleno o svojim djelima.

13. travnja 1622. London (S. P. James I, vol. 129, f.35 tj. f.50-50') (engleski)

Chamberlain piše Carletonu da se splitski nadbiskup izjasnio pozitivno o generalnim stremljenjima engleske crkve, ali i da kaže da je praksa here tična. Nadalje govori da je došao u Englesku da izbjegne papinu ogorčenost, ali da je sada došao dobar papa koji želi ispraviti greške.

13. travnja 1622. — (S. P. James I, vol. 129, f.36 tj. f.52-52', 53) (engleski)

Locke piše Carletonu o Dominisu za kojeg se, između ostalog, govori da će morati napustiti kraljevstvo zbog održavanja korespondencije s papom.

²² Fra Fulgentio Micantio — nema podataka.

²³ Godmar — španjolski ambasador u Londonu.

²⁴ Sir John Beaumont (1583—1627) — nema podataka.

14. travnja 1622. Whitehall (S. P. Holland, vol. 84, f.52-52', 53) (engleski)

Državni sekretar Calvert javlja Carletonu da će se kralj pobrinuti da splitski nadbiskup ne uspije poslati nikakva pisma koja bi mogla štetiti osobama s kojima se bio dopisivao. Već je zastavio sva njegova pisma, dok je canterburyjski nadbiskup uzeo sve njegove zagubljene rukopise i »History of the Council of Trent.« Kralj smatra da je najbolje dopustiti Dominisu da ode iz Engleske i bez obzira na njegove pozne godine i bolest.

110

20. travnja 1622. — (S. P. James I, vol. 129, f.50 tj. f.69-69', 70) (engleski)

Locke javlja Carletonu da je Dominis otišao iz Engleske zajedno sa španjolskim ambasadorom.

111

27. travnja 1622. London (S. P. James I, vol. 129, f.62 tj. f.101-101') (engleski)

Chamberlain piše Carletonu da je prije tjedan dana otišao španjolski ambasador, a zajedno s njim i splitski nadbiskup.

112

10. lipnja 1622. Venecija (S. P. Venice, vol. 24, f.95) (talijanski)

Paolo Sarpi piše Carletonu o reakcijama izazvanim Dominisovom namjerom da se vrati u Rim.

113

24. lipnja 1622. Cantuerpieae (S. P. Venice, vol. 24, f.104) (latinski)

Dominis molji kralja Jamesa I. za dozvolu da mu se pošalju stvari koje su zaplijenili engleski carinici.

114

1. rujna 1622. Rim (S. P. Italian States and Rome, vol. 5, dio I, f.75, 76-76', 77-77', 78) (latinski)

Dekret pape Grgura XV. protiv heretika. (prijepis)

115

12. prosinca 1622. Venecija (S. P. Venice, vol. 24, f.189-189') (engleski)

Engleski ambasador u Veneciji Henry Wotton javlja državnom sekretaru Calvertu vijesti o Dominisu.

116

— 1622. Rim (S. P. Venice, vol. 24, ff.239-241) (latinski)

Dominis piše iz Rima svom nećaku Jovanniju Bartholiju o svom putovanju iz Engleske i dolasku u Rim. (prijepis)

117

4. siječnja 1623. London (S. P. James I, vol. 137, f.4) (engleski)

Chamberlain piše Carletonu da mu je javljeno kako splitski nadbiskup mnogo spletkari protiv canterburyjskog nadbiskupa.

* Paolo Sarpi: »Historija Tridentskog koncila«.

118

9. travnja 1623. Rim (S. P. Italian States and Rome, vol. 5, dio I, f.91)
(engleski)

Prijevod Dominisova pisma savojskom kardinalu u kojem traži oprost za svoje greške i preporučuje se. (prijepis)

119

19. studenoga 1623. Rim (S. P. Italian States and Rome, vol. 5, dio II, f.117)
(talijanski)

Zapis o Dominisu u kojem se kaže da je pao u zamku zaslugom španjolaca. (prijepis)

120

18. svibnja 1624. St. Angelo, Rim (S. P. Italian States and Rome, vol. 5, dio II, f.129-129', 130-130') (latinsko-talijanski)

Dominisovo pismo iz tamnice nekome, nama nepoznatom, prijatelju Sg. Germanu, u kojem razmišlja o svom životu, svom tadašnjem nezavidnom položaju i govori o svojoj nevinosti. (prijepis)

121

21. prosinca 1624. Rim (S. P. Italian States and Rome, vol. 5, dio II, f. 148, 149-149', 150-150', 151-151', 152-152', 153) (talijanski)

Zapis o događajima u kardinalskom zboru oko postupka s Dominisom. (prijepis)

VESNA GAMULIN

CALENDAR OF DOCUMENTS FROM THE PUBLIC RECORD OFFICE IN LONDON CONCERNING THE SOJOURN OF MARC ANTHONY DE DOMINIS IN ENGLAND

Summary

Two impenetrable cultural-religious systems existed (on the same basis but differing in some rather important suppositions) within the European cultural circle in the beginnings of the 17th century. The dogmatism of the Vatican and North European Protestantism referring to one another as heretics, and all theological-philosophical questions of the time were formed within this fight for dominance. On the eastern periphery of Catholic influence, on the very border with the religions of the East, the restless spirit of the Archbishop of Split Marc Anthony de Dominis reasked the same question: »what is Christ's true religion?« The echo of the question fades in the scepticism concerning the infallibility of the Pope's Curia, in alternative determination for Protestantism of the English Court, and later in refusing both and in a search for a new way. This third way, obviously meant as a synthetic compilation of both systems, was marked by Dominis's idea of the reunion of both religions, that is, of both religious institutions. He didn't infer unity for it's own sake, nor for the restoration of the great, universal and dominant religion in Europe. He came to the conclusion that the creative reconciliation of both would help to draw as near as possible to the original patristical conceptions about the Church functioning as the continuation of Christ's teaching. To succeed in making this public, and later, even in working out such a prophetic vision, Dominis felt himself to be worthy of the highest possible position in the hierarchy of the existing functions. Obsession with the correctness of his own personal convictions leads him unavoidably to conflicts, but also promotes him very successfully higher and higher in the hierarchy of the existing systems.

Mere biographical facts and data that we dispose of today, cannot reveal the ultimate motivation of the triple conversion of Marc Anthony de Dominis, (between Rome and London), in the dilemma: creed and heresy. All we can really do is to seek hypothetically the very causes within himself, and to look for the inner logic of this way of thinking. In doing this we have to rely strickly on already known and published works, on correspondences, which through new investigations has become more and more extensive, and finally, on his personal influence and all resulting consequences.

Doubting the gospel truth of the Roman Curia he didn't surrender even before the highest authorities of the Inquisition, including Pope Paul the 5th; and subsequently, lead by the idea of reunion of both churches he didn't

even relinquish his views before King James the 1st. Imprisoned in the Angel Tower, he made no concessions to the new Pope, Urban the 8th. All of this reveals him as a personality who cared little for authorities with whom he could not communicate. His comprehensive education and defined theological attitudes have formed him as an unyielding fighter for human ideas and ideals. To change radically any socio-ideological system, it is unavoidable and most appropriate to work inside the system itself. Dominis with his ideas and his inner convictions very soon penetrated into the spiritual-bureaucratical structure of the Vatican. He identified himself with his ideals and through the help of his various positions he made public his criticism and formed an alternative attitude. To bring his ideas alive, making them more effective and more penetrating, he sacrificed his whole being, without reserve, towards their service. In other words he becomes a medium. Every such selfconscious identification of any person with his ideas, intending to change the course of history, met with strong resistance in almost every instance, inducing the beginnings of later misfortunes and defeats, but at the same time victories for Marc Anthony de Dominis. It remains for further analyses and study to find out to what extent such a life attitude was his individual step from established standards, and how much was it a result of the automatism of the epoch.

The Fundus of the Public Record Office in London contains preserved letters of de Dominis, letters of his contemporaries, official records and charters which reveal to us the flow of events, as well as details from the period of de Dominis's residence in England. This material, mostly unknown to us until just recently contains mainly the correspondence of Dudley Carleton, the English diplomat famous for his tremendous and completely preserved correspondences with almost all important men of his time, including Marc Anthony de Dominis.

In this review the author provides chronologically a calendar of these documents under the following catalogue signatures:

- State Papers, domestic, James I
- State Papers, foreign, Venice
- State Papers, foreign, Italian State and Rome
- State Papers, foreign, Holland.